

С. І. Калашченко, А. М. Гринзовський, О. В. Дема, К. Ю. Загороднюк

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ

S. I. Kalashchenko, A. M. Hrynzovskyi, O. V. Dema, K. Yu. Zahorodniuk

O. Bohomolets National Medical University

PREMEDICAL FIRST AID AS A MAIN COMPONENT IN FORMATION OF PHYSICAL THERAPY AND ERGOTHERAPY SPECIALISTS' COMPETENCE

Мета роботи – аналіз стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я” та навчальної програми з фізичної терапії та ерготерапії в аспекті формування компетентності з надання домедичної допомоги.

Основна частина. Визначено основні етапи формування компетенції для надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях шляхом моделювання тренінгів у студентів-ерготерапевтів. Перераховані переваги симуляції методу навчання в медицині. Показано, що врівноваження ролей учителя та студентів допомагає виявити помилки під час тренінгу з практичних навичок. З’ясовано, що краще освоєння навичок відбувається у випадку, коли результати при первинному і вторинному огляді потерпілих відрізняються відповідно до даних ситуаційних завдань. Доведено, що зворотний зв’язок між вчителем та студентами є одним із ключових моментів, який забезпечить кращу асиміляцію алгоритмів практичних навичок і дій студентами.

Висновки. Виявлено, що симуляційне навчання покращує формування компетенції студентів-ерготерапевтів. Крім того, це сприяє підвищенню інтересу студентів до вивчення предмета. Симуляційна підготовка дозволяє студентам вивчати алгоритми надання медичної допомоги в умовах, що близькі до реальності. Отримання навичок зупинки критичної кровотечі, переведення потерпілого в стабільне бокове положення та серцево-легенева реанімація дозволяють студентам-ерготерапевтам надати необхідну домедичну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: вища освіта; ерготерапія; медична освіта; професійна компетентність; домедична допомога.

The aim of the work – analysis of higher education standard in discipline 227 of Physical Therapy, Ergotherapy, specialty 22 of Public Health and curriculum on Physical Therapy and Ergotherapy in the aspect of competence formation on providing premedical first aid.

The main body. Main stages of competence formation for providing premedical first aid in emergency situations via simulation Training in Ergotherapists students are determined. Advantages of simulation training method in medicine are listed. It is shown that equality of teacher and students helps to find out mistakes during practical skills training. It was found out that better mastering of skills is in case when results of primary and secondary examinations of victims differs according to the data of situational tasks. It is proven that feedback between a teacher and students is one of key points that will ensure better assimilation of practical skills and action algorithms by students.

Conclusions. It was found out that simulation training improves formation of ergotherapists students' competence. Additionally, this helps to arise students' interest to subject learning. Simulation training allows students to learn algorithms of premedical first aid providing in conditions that are close to real. Obtaining of skills in critical bleeding stop, victim transfer to stable lateral position and cardiopulmonary resuscitation by ergotherapists students' allow to provide necessary premedical assistance in cases of emergencies.

Key words: higher education; ergotherapy; medical education; professional competence; premedical first aid.

Вступ. Під час здобуття освіти у вищому навчальному закладі студент набуває не лише професійних загальних компетентностей, але й спеціальних (фахові, предметні) компетентностей, що формують інтегральну компетентність сучасного фахівця, який стає особистістю з певними моральними, етичними та філософськими поглядами на життя.

Відповідно до матриці відповідності стандарту вищої освіти України для бакалаврів з фізичної терапії та ерготерапії, долікарська допомога, первинним базисом якої є знання з домедичної допомоги (ДД), зазначена єдиною компетентністю, яка прямо дотична до всіх загальних та спеціальних компетентностей, що формують інтегральну компетентність як результат навчання [4].

Сьогодні все більше набуває актуальності практичне застосування отриманих навичок студентами, а не лише накопичення теоретичного багажу знань. Вивчення основних принципів та алгоритмів надання ДД ерготерапевтами є важливим етапом для формування уявлення про першопричину виникнення травми і, як наслідок, її ускладнення, що може призвести до інвалідизації, з чим майбутнім фахівцям неодноразово доведеться зіткнутися у своїй практиці.

Ерготерапія – це міждисциплінарний реабілітаційний фах, спрямований на покращення якості життя людей із набутими або вродженими вадами, що призвели до інвалідизації та повної чи часткової втрати дієздатності пацієнта. У першу чергу, робота ерготерапевта полягає в покращенні якості складової життя людей та соціальної адаптації людини в повсякденності. ДД, в силу особливостей спеціалізації, приділяється вкрай мало уваги, що негативно впливає на формування компетентності ерготерапевта в разі виникнення екстреної ситуації, яка буде вимагати надання невідкладної допомоги.

Мета роботи – аналіз відповідного стандарту вищої освіти та навчальної програми з фізичної терапії та ерготерапії в аспекті формування компетентності з надання домедичної допомоги студентами в разі виникнення надзвичайної ситуації, як при професійній діяльності, так у випадку надзвичайних ситуацій, свідком або учасником яких він може бути, а також переваги тренінгових методів навчання для здобуття відповідних компетентностей.

Основна частина. Під час дослідження була проаналізована програма розділу “Військово-орієнтовані модулі” підготовки офіцерів запасу медичної служби, що вивчаються на другому (третьому) році навчання примірного навчального плану (2016) підготовки фахівців другого (магістерського) рівня, та запропоновано інтеграцію її базових положень у систему підготовки фахівців спеціальності “Фізична терапія, ерготерапія”.

Навчальна програма основана на положеннях Закону України від 05.07.2012 р. № 5081-VI “Про екстрену медичну допомогу” та адаптована до вимог Постанови Верховної Ради України від 17.04.2014 р. “Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України”, наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров’я та Міністерства освіти і науки України від 29.06.2016 р. “Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян

України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби”.

Практичні заняття спрямовані на засвоєння принципів та алгоритмів надання домедичної допомоги (ДД) у надзвичайних ситуаціях (НС) (зупинка критичної кровотечі, пневмоторакс, переломи, вивихи, вогнепальні поранення, термічні та хімічні опіки, відмороження, гіпертермія, напад стенокардії; первинний та вторинний огляд постраждалого).

Значна увага приділяється відпрацюванню студентами практичних навичок під час занять (накладання турнікету, проведення серцево-легеневої реанімації, одягання комірця Шанца, постановка назофарингеального повітропроводу, робота з мішком Амбу, іммобілізація кінцівки за допомогою шини (SAM, Крамера, пневматичної шини) та за допомогою підручних засобів тощо).

Забезпечення методологічного та технічного базису під час навчання студентів-ерготерапевтів є одним із пріоритетних завдань. Це в подальшому полегшить засвоєння матеріалу та допоможе наочніше продемонструвати, з чим студенти зможуть зіткнутися при виникненні НС.

Оцінювання рівня засвоєння матеріалу студентом включає в себе оперування теоретичним матеріалом, тестовий контроль, вирішення задач та опанування практичних навичок, але цього інколи недостатньо для формування компетентності фахівця.

Задля подолання страху перед помилковістю прийняття рішень у випадку, коли від дій фахівця залежить життя іншої людини, потрібно на практичних заняттях розглядати якомога більше ситуаційних задач, у яких змальовано реальні чи наближені до реальності події. Таким чином будуть сформовані та відпрацьовані моделі поведінки, що в подальшому має допомогти зорієнтуватися та не боятися діяти в екстремальних умовах.

Варто зауважити, що засвоєння алгоритмів надання ДД краще відбувається студентами шляхом їх розбору на прикладі ситуаційних задач, у яких дані первинного та вторинного огляду дещо відрізняються. Наприклад, різке падіння артеріального тиску та підвищення частоти серцевих скорочень при вторинному огляді потерпілого в умові задачі зазвичай змушує студента змінити тактику надання ДД. Це спрямовано на те, щоб студент вмів швидко приймати рішення в ситуації не за підручником.

При побудові плану практичних занять перевага надавалася тренінговій формі навчання, під час якої мав відбуватися постійний зворотний зв’язок між викладачем та студентом [3]. Це дало б можливість

врівноважити ролі викладача та студента, сформувало б в останнього здатність виявляти недоліки у своїй теоретичній підготовці і, як наслідок, допомогло б виявляти помилки при демонструванні практичних навичок.

Порівнюючи досвід колег з кафедри медицини катастроф та військової медицини Запорізького державного медичного університету [2], можна зробити висновок, що практично орієнтоване навчання, під час якого штучно створюються за допомогою манекенів та статистів (студентів групи) імітовані середовища, є найбільш прийнятною формою навчання, з допомогою якого можна пройти всі етапи формування компетентності з даної дисципліни.

Перевагами такого методу навчання при відпрацюванні практичних навичок по ДД можна вважати:

- в процесі навчання надання переваги практичній частині над теоретичною;
- повторення пройденого матеріалу шляхом контролю виконання практичних навичок на манекенах або статистах;
- постійний зворотний зв'язок між викладачем та студентами задля коригування послідовності дій при наданні ДД в НС;
- пошук альтернативних шляхів для вирішення поставленої задачі при обмеженому матеріально-інструментальному забезпеченні;
- опанування практичних навичок без ризику для життя постраждалого.

На кафедрі Запорізького державного медичного університету були впроваджені такі форми навчання: командні заняття, майстер-класи, семінари-тренінги, змагання [2]. Насамперед, інтерес представляють командні заняття, особливо при відпрацюванні алгоритму серцево-легеневої реаніма-

ції чи іммобілізації постраждалого на щиті. Такий позитивний досвід закладено до системи викладання кафедрою медицини надзвичайних ситуацій та тактичної медицини НМУ імені О. О. Богомольця.

Отже, для успішного формування компетентності з надання ДД студентами-ерготерапевтами необхідно, щоб фахівці кафедри вирішували такі завдання:

- забезпечити студентів методичними матеріалами та сучасними джерелами інформації, від яких вони будуть відштовхуватися в теоретичному опануванні дисципліни;

- сформувати такі складові навчального процесу: мотиваційну, соціальну, когнітивну, креативну, технологічну, ціннісну, самовдосконалювальну та деонтологічну [1];

- забезпечити постійний зворотний зв'язок між викладачем та студентами, як на занятті, так і при виконанні самостійної роботи студента;

- засвоєння практичних навичок та алгоритмів дій з метою підвищення запобігання виникненню нерішучості та страху допустити помилку під час надання ДД.

Висновки. Таким чином, результати дослідження вказують на те, що впровадження нових підходів при організації навчання з обов'язковим поточним контролем рівня засвоєння практичних навичок із даної дисципліни, по-перше, дасть можливість сформувати компетентність у наданні домедичної допомоги у студентів-ерготерапевтів; по-друге, навчить їх не боятися приймати самостійні рішення в екстремальних умовах, що можуть виникнути під час надзвичайних ситуацій; по-третє, освоєння практичних навичок студентами-ерготерапевтами дозволить забезпечити необхідну домедичну допомогу в разі виникнення надзвичайної ситуації.

Список літератури

1. Кульбашна Я. А. Концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології / Я. А. Кульбашна // Освітологічний дискурс. – 2014. – № 2 (6). – С. 86–96.

2. Льовкін О. А. Симуляційне навчання студентів на кафедрі медицини катастроф та військової медицини Запорізького державного медичного університету / О. А. Льовкін // Вища медична освіта: сучасні виклики та перспективи : зб. наук. праць наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – 2017. – С. 56–58.

3. Омельчук М. А. Методика використання симуляційного навчання у процесі формування компетентності з надання першої долікарської допомоги у провізорів / М. А. Омельчук // Вісник Черкаського університету. – 2016. – № 10. – С. 118–123.

4. Стандарт вищої освіти України, перший рівень освіти (бакалавр); спеціальність 227 “Фізична терапія, ерготерапія” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsma.dp.ua/images/dma/docs/licensia/ergo-21.pdf>.

References

1. Kulbashna, Ya.A. (2014). Kontseptualni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv u haluzi stomatolohii [Conceptual basis of the forming professional competence of the future professionals in dentistry]. *Osvitohichnyi dyskurs – Educational Discourse*, 2 (6), 86-96 [in Ukrainian].
2. Liovkun, O.A. (2017). Symuliatsiine navchannia studentiv na kafedri Medytsyny katastrof ta viiskovoi medytsyny Zaporizkoho derzhavnoho medychnoho universytetu [Simulation training of students in the Department of Disaster Medicine, Military Medicine in Zaporizhzhia State Medical University]. *Zbirnyk naukovykh prats naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu “Vyshcha medychna osvita: suchasni vyklyky ta perspektyvy” – Research Collection of the Scientific Conference with International Participation “Higher Medical Education: Current Challenges and Prospects”*, 56-58 [in Ukrainian].
3. Omelchuk, M.A. (2016). Metodyka vykorystannia stymuliatsiinoho navchannia u protsesi formuvannia kompetentnosti z nadannia pershoi dolikarskoi dopomohy u provizoriv [The methods of simulation studies using in the formation of competence of pharmacists in providing first aid]. *Visnyk Cherkaskoho universitetu – Bulletin of Cherkasy University*, 10, 118-123 [in Ukrainian].
4. Standart vyshchoi osvity Ukrainy, pershyi riven osvity (bakalavr); Spetsialnist 227 “Fizychna terapiia, erhoterapiia” [The standard of higher education in Ukraine, the first level of education (bachelor); Specialty 227 “Physical Therapy, Ergotherapy”]. Retrieved from: <http://www.dsma.dp.ua/images/dma/docs/licensia/ergo-21.pdf> [in Ukrainian].

Отримано 10.05.18

Електронна адреса для листування: svitlana.kalashchenko@nmu.ua